

مرور ادبیات نظری مدیریت ریسک عملیاتی در پژوهش‌های حسابداری

ابراهیم پورجعفری^۱

عشرت نظام پور^۲

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۱۰/۱۰ تاریخ چاپ: ۱۴۰۱/۱۲/۲۵

چکیده

از آنجا که دنیای کسب و کار و صنعت با تحولات و دگرگونی‌های متعددی همچون جهانی شدن، برون سپاری و ایجاد ائتلاف‌های استراتژیک مواجه است و با توجه به پیچیده شدن عملیات بانکی، پیشرفت‌های تکنولوژیکی، ادغام‌ها و جداسازی‌های در مقیاس‌های بزرگ، مقوله مدیریت ریسک در فعالیتهای سازمان‌ها اعم از تجاری و غیر انتفاعی بخصوص بانک‌ها اهمیت روز افزونی یافته است. با مطالعه ادبیات نظری ریسک عملیاتی و استراتژی‌های مدیریت. صرف نظر از نوع ریسک، عناصر اصلی تمامی آن‌ها یکسان است که شامل: محتوا، فعالیت، شرایط و پیامدها است. البته شاید این عناوین بسته به نوع ریسک، تغییراتی در ظاهر داشته باشند، ولی مفاهیم بنیادی آنها یکسان است. با توجه به اینکه پایه و اساس مدیریت ریسک عملیاتی اطلاعات زیان است، تجربه بانک‌های مطرح گویای آنست که این بانک‌ها ضمن فراهم سازی بسترهای اطلاعاتی لازم، گام‌های بلندی در راستای مدیریت ریسک عملیاتی و کنترل آن برداشته‌اند.

واژگان کلیدی

ریسک، ریسک عملیاتی، مدیریت ریسک عملیاتی

۱. دانشجوی دکتری، گروه حسابداری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد بندرعباس. (ebrahimpourjafari@yahoo.com)

۲. عضو هیات علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد بندرعباس. (Nezampooreshrat@gmail.com)

مقدمه

ریسک پذیری بخش جدائی ناپذیر هر کسب و کاری است همچنان که پیتر دراگر اندیشمند بزرگ مدیریت، در دهه ۱۹۷۰ عنوان کرد «فعالیت اقتصادی یعنی بکارگیری منابع کنونی برای یک آینده نامطمئن» تنها چیزی که در آینده قطعی است، عدم اطمینان و ریسک است. زبان های قابل ملاحظه ای که موسسات مالی و غیر مالی از ناحیه فرآیندها و عوامل مختلف غیر اعتباری و غیر بازاری متحمل شده اند سبب گردیده است که توجه بسیاری از مدیران و تصمیم گیران این سازمان ها به حوزه "ریسک عملیاتی" معطوف شود این توجه هم در میان فعالان موسسات مالی و هم در میان مقامات ناظر در بانک مرکزی و سایر بخش های نظارتی از اواسط دهه ۹۰ میلادی رفته رفته پر رنگ تر شده و در این عرصه نیز طی چند دهه اخیر، مانند سایر بخش های تولیدی، نظامی و هوا فضا نظمی فراگیر نهادینه شده است روشن است که صنعت مالی از زمان ظهور، بصورت پیدا و پنهان با ریسک عملیاتی بسیاری روبرو بوده و با آثار آن دست و پنجه نرم کرده است. از بین انواع مختلف ریسک هایی که در مؤسسات مالی تأثیر میگذارد، ریسک عملیاتی میتواند بیشترین قدرت تخریب را داشته باشد که البته به سختی پیش بینی میشود. ریسکهای اعتباری و بازار اکنون به خوبی شناخته شده است؛ اما ریسک عملیاتی هنوز هم برای مدیران مبهم است. برخلاف ریسکهای بازار و اعتباری که در حوزه ی مشخصی از کسب و کار وجود دارد، ریسک عملیاتی جزئی از تمام فرایندهای کسب و کار است.

دلایل متعددی باعث شده است موسسات مالی و به طور خاص بانک ها و در حال حاضر شرکتهای بیمه نسبت به موضوع مدیریت ریسک عملیاتی علاقه نشان دهند در بیشتر موارد می توان دو محرک مهم را به عنوان پیش برنده اصلی این موضوع مشاهده کرد. از یک سو دلایل اقتصادی - تجاری، مدیران این سازمان ها را به پی جویی راه های بهتر و داشته است و از سویی دیگر الزامات قانونی است که عمدتاً از سوی نهادهای ناظر وضع می شوند.

مدیریت ریسک به یکی از اصلی ترین دغدغه های شرکتهای و مؤسسات مالی در دنیای مدرن تبدیل شده است. بحرانهای مالی مانند بحران جنوب شرق آسیا، بحران آمریکای لاتین و بحران ۱۲۲۶-۱۲۲۲ آمریکا که به همه جهان سرایت کرد و باعث ورشکستگی شرکتهای صنعتی و مؤسسات مالی متعددی در سطح خرد و بروز بحرانهای اقتصادی در سطح کلان گردید، لزوم توجه بیش از پیش به مبحث مدیریت ریسک را مطرح میکند.

مدیریت ریسک یکی از کارآمدترین روش های حفظ سود دهی پایدار شرکتهای و مؤسسات مالی است. بدون وجود استراتژی مشخص در زمینه مدیریت ریسک، روبرو شدن با بحرانهایی که روند فعالیت شرکتهای و مؤسسات مالی را به چالش میکشند، غیر قابل اجتناب است. لذا به منظور دستیابی به کارایی بیشتر و موفقیت در هر کسب و کاری، پذیرش ریسک ضروری است. بحران بین المللی اقتصادی و مالی اخیر باعث جلب توجه مدیران و متخصصین به اهمیت بیش از پیش لزوم به کارگیری مدیریت ریسک به عنوان یکی از اصول پایه ای در مدیریت نوین شده است. (شرکت توسن، ۱۳۸۹:

مرور مطالعات پیشین در حوزه مدیریت ریسک عملیاتی، علاوه بر تشکیل بانک اطلاعاتی جامع، موجب افزایش اطلاعات پژوهشگران درباره موضوعات، روش تحقیق و یافته ها، پیشنهادها و... تحقیقات در سازمانها و نهادهای عمومی میشود. همچنین میتواند برای تدوین کنندگان استانداردها و رویه های حسابداری بخش عمومی و مدیران دولتی مفید واقع شود. علاوه بر این، پژوهش حاضر با ارزیابی وضع موجود و نشان دادن شکافها و مشخص کردن جهت گیری تحقیقات آتی برای همگرایی بیشتر، میتواند برای پژوهشگران سودمند باشد.

اهداف تحقیق:

- مرور ادبیات نظری مدیریت ریسک عملیاتی در پژوهش های حسابداری
- مرور پژوهش های تجربی مدیریت ریسک عملیاتی در پژوهش های حسابداری
- مرور نتایج حاصل از پژوهش های تجربی مدیریت ریسک عملیاتی در پژوهش های حسابداری

روش تحقیق:

این تحقیق یک مطالعه مروری است که در مورد مدیریت ریسک عملیاتی در پژوهش های حسابداری با مقالاتی که مرتبط با موضوع تحقیق بوده اند استفاده شده است.

مرور ادبیات نظری مدیریت ریسک عملیاتی در پژوهش های حسابداری

تعریف ریسک:

گیلب (۲۰۰۲) ریسک را پدیده ای می داند که بتواند نتیجه ی حاصل از آنچه سرمایه گذار انتظار دارد را منحرف کند. هیوب (۱۹۹۸) ریسک را احتمال کاهش درآمد یا از دست دادن سرمایه تعریف می کند. ریسک ها ناشی از عدم اطمینان در مورد آینده هستند. در تمامی موارد ریسک به شرایطی گفته می شود که کم تر از ۱۰۰ درصد اطمینان وجود داشته باشد. اگر وقوع پیشامدی محرز باشد، نمی توان آن را دارای ریسک نامید. (والکر و رایموند، ۲۰۰۵)

مفهوم ریسک از اوایل قرن حاضر وارد ادبیات مدیریت مالی گشته است. چرخ عمر این مفهوم از سطح مبانی نظری شروع شده و سپس به سطح ارائه الگوهای فکری متفاوت از ریسک رسید بعد از سیر این دو مرحله از سطوح تحلیل های ذهنی به تحلیل های عینی رسیده و با بهره گیری از آمار و ریاضی به اندازه گیری ریسک به صورت کمی منتهی شده است (بقایی حسین آبادی، ۴۴، ۱۳۸۰).

ریسک در زبان چینیان نیز با دو علامت تعریف می شود که اولی به معنی خطر و دومی به مفهوم فرصت است (راعی و سعیدی، علی، ۴۶).

ریسک در اصطلاح عبارت است از امکان تفاوت بازده واقعی (برحسب ریال یا درصد) از بازده مورد انتظار (علی پارسائیان، تهران، ترمه، ۳۷، ۱۳۸۴).

همچنین در مدیریت مالی، ریسک به وضعیتی گفته می شود که در آن وقوع پیشامدها احتمالی است (مصباحی مقدم، صفری، ۱۲۴، ۱۳۸۸).

تعریف ریسک عملیاتی:

اصطلاح ریسک عملیاتی، برای اولین بار در اوایل دهه ۱۹۹۰ در خدمات مالی پدیدار شد. تا مدتها برای تشخیص ریسک های عملیاتی، لازم بود به این سؤال پاسخ داده شود که کدام یک از ریسک ها متفاوت با سایر ریسک ها است تا بتوانیم آنها را در گروه ریسک های عملیاتی قرار دهیم.

طبق آخرین تعریفی که کمیته بال از ریسک عملیاتی، در سال ۲۰۰۴ ارائه کرده است، این ریسک عبارت است از:

“زیان ناشی از فرآیندهای داخلی نامناسب، وقایع خارجی، اشتباهات سیستمی و خطاهای انسانی

بر اساس مفاد بیانیه کمیته بال (۱) کفایت سرمایه معیاری است برای سنجش میزان سرمایه بانک که به شکل درصدی از در معرض خطر بودن اعتبارت بیان می شود، حداقل نسبت کفایت سرمایه طبق دستورالعمل بال (۱) ۸ درصد در نظر گرفته شده است. کمیته بال در دستورالعمل جدید خود که در سال ۱۹۹۹ تحت عنوان بال (۲) منتشر کرد تغییرات جدیدی را در نحوه محاسبه و همچنین حداقل نسبت کفایت سرمایه ایجاد کرده است. تعریف کفایت سرمایه بر اساس مفاد کمیته بال (۱) و (۲) به شرح ذیل است، ضمناً اجرای مفاد بیانیه بال ۲ از سال ۲۰۰۶ در دستور کار کمیته قرار دارد.

بیانیه بال (۱): کفایت سرمایه عبارت است از میزان حداقل سرمایه لازم برای پوشش ریسک اعتباری.

بیانیه بال (۲): کفایت سرمایه عبارت است از میزان حداقل سرمایه لازم برای پوشش ریسک اعتباری و عملیاتی.

تعریف دیگری از ریسک عملیاتی نیز موجود است: ریسک عملیاتی، یعنی امکان بالقوه عدم توفیق در دسترسی به اهداف مأموریت. این تعریف شامل زیان (ناکامی در رسیدن به اهداف مأموریت) و عدم اطمینان (احتمال وقوع یا عدم وقوع ناکامی) است. به طور همزمان، این تعریف مناسب برای استفاده در اکثر زمینه های متفاوت است (دنج، ۲۰۱۲)

به طور خلاصه، اگر چه اشکال مختلفی از ریسک (از جمله، ریسک تجاری، عملیاتی، پروژهای و امنیتی) وجود دارد، ولی تمامی آنها مبنای مفهومی یکسانی دارند. در عین حال، می توان تفاوت های قابل ملاحظه ای میان ملموس انواع مختلف ریسک بر مبنای محتوای درک شده، قائل شد. برای مثال، یک ریسک سوداگرانه، مثل یک ریسک تجاری، خصلتهای منحصر به فردی دارد که آن را از یک ریسک خطرناک، از جمله ریسک عملیاتی، متمایز میسازد. طبیعت سوداگرانه یک ریسک تجاری هم سودآوری و هم زیان را در پی خواهد داشت، در حالیکه ریسک عملیاتی هیچ فرصتی برای سودآوری ایجاد نمی کند. همانگونه که قبلاً گفته شده، تعریف ریسک عملیاتی به کار رفته در این متن چنین می باشد: ریسک عملیاتی، یعنی امکان بالقوه عدم توفیق در دسترسی به اهداف مأموریت. توجه کنید که مأموریت یک فرایند کار همان محتوایی است که ریسک عملیاتی در آن منظور گردیده است. تعریف مأموریت، نخستین مرحله حیاتی در توصیف ریسک عملیاتی است، زیرا این مرحله اساس تشخیص، شرح و تفسیر ریسک عملیاتی را تشکیل می دهد. (خوش سیما و همکاران، ۱۳۹۱)

جرقه همان عمل یا اتفاقی است که وقتی با آسیب پذیری های موجود ترکیب شود، به یک طیفی از زیانهای بالقوه منجر می شود. آسیب پذیری ها یعنی عیب و نقص هایی که فرایند را در معرض زیانهایی قرار می دهد؛ ضربه ها به عنوان زیانهای

بالقوه ناشی از یک ریسک درک شده، تعریف می شوند. در ریسک عملیاتی، تمامی زیانها از پیگیری مأموریت حادث شده اند. از آنجایی که این یک ریسک خطرناک است، ریسک عملیاتی امکان بالقوه ای برای زیاندهی فراهم میسازد و هیچ امکان بالقوه ای برای سودآوری ارائه نمی دهد. یک نوع از شرایط اضافی که می بایست به عنوان عامل برای معادله ریسک عملیاتی در نظر گرفته شود؛ کنترلها است (سروش و همکاران، ۱۳۸۶)

تعریف مدیریت ریسک عملیاتی:

بانک مرکزی ج.ا.ا با توجه به منابع تخصصی مختلف، به خصوص اسناد کمیته نظارت بانکی بال در سال ۱۳۸۶ اقدام به انتشار بخشنامه ای به شماره مب/۳۲۴۴ با عنوان "مجموعه رهنمودها برای مدیریت مؤثر ریسک عملیاتی"، نموده است که در آن مدیریت ریسک عملیاتی را به صورت زیر تعریف نموده است:

مدیریت ریسک عملیاتی "عبارت است از فرآیند شناسایی، ارزیابی و اندازه گیری، تجزیه و تحلیل و واکنش مناسب نسبت به ریسک عملیاتی و نیز نظارت (شامل پایش و گزارش دهی و ...)، مستمر بر آن با توجه به شرایط متغیر محیطی (اقتصادی، اجتماعی، سیاسی، تکنولوژیک و ...)".

مدیریت ریسک عملیاتی فرآیندی است که شامل تجزیه و تحلیل ریسک، استراتژی و کنترل ریسک برای شناسایی و کاهش ریسک هایی است که ممکن است در عملیات روزانه کسب و کار رخ دهد. هدف این شکل از مدیریت، کنترل و به حداقل رساندن ریسک های عملیاتی است که زیان های ناشی از شکست در فرآیندها، سیستم ها یا عملیات کارکنان را شامل می شود. اغلب ریسک های عملیاتی برای شرکت هزینه دارد، اما می تواند به ضررهای دیگری مانند هدر رفت زمان، از دست رفتن مهلت پروژه یا مشتریان منجر شود. استفاده از مدیریت ریسک عملیاتی به عنوان یک ابزار به افزایش درآمد، بهره وری و موفقیت کلی یک سازمان کمک می کند.

۲- مرور پژوهش های تجربی مدیریت ریسک عملیاتی در پژوهش های حسابداری امروزه زیانهای عظیم مالی و بحران مالی اخیر توجه متخصصان را به حوزه ریسک عملیاتی جلب نموده است این تمایل از اواسط دهه ۱۹۹۰ میلادی هم در مؤسسات مالی و هم در مقامات ارشد بانکی پدیدار شد با این حال تحقیقات در این زمینه دارای پیشینه ای به نسبت کوتاه میباشد:

درمورد پژوهشهای انجام شده درخصوص مدیریت ریسک عملیاتی در داخل کشور میتوان به موارد ذیل اشاره کرد فلاح شمسی و تهرانی در مقاله ای باعنوان «طراحی و تبیین مدل ریسک اعتباری درنظام بانکی کشور» سال ۱۳۸۴، کارایی مدل های احتمالی خطی، لجستیک و شبکه های عصبی مصنوعی برای پیش بینی ریسک اعتباری مشتریان نظام بانکی کشور را مورد بررسی قرار داده اند.

امیر عرفانیان در مقاله دیگری (۴۸۲۹) با عنوان «ریسکهای عملیاتی در بانک ها (مطالعه موردی بانک صنعت و معدن)» به بحث پیرامون ریسک های عملیاتی در مؤسسات مالی پرداخته است و سپس اهمیت ریسک های عملیاتی، چگونگی شناسایی این ریسک ها و روش های مختلف اندازه گیری آنها را در مؤسسات مالی به ویژه بانک ها تبیین و تشریح نموده

است. داوری و پهلوانی قمی (۴۸۲۲) در مقاله ای با عنوان «مدیریت ریسک عملیاتی در بانکهای تجاری»، ضمن معرفی ریسک عملیاتی و فرآیند مدیریت ریسک عملیاتی، روشهای اندازه گیری ریسک عملیاتی و سرمایه مورد نیاز برای پوشش این ریسک را طبق پیشنهاد کمیته بال معرفی می کنند و در پایان نمونه هایی را از بانک های جهانی ارائه می نمایند. در تحقیق دیگری ۴۸۶۲ با عنوان «تحلیل ریسک عملیاتی نظام بانکداری الکترونیک با استفاده از رویکرد خودارزیابی (جامعه مطالعه، یک بانک دولتی)» سعید صفری و رضا سلیمانی با در نظر گرفتن عوامل مؤثر بر ریسک عملیاتی در نظام بانکداری الکترونیک بانک های دولتی ایران و با استفاده از رویکرد خودارزیابی به تحلیل مدیریت ریسک عملیاتی یک بانک دولتی در زمینه فعالیت های بانکداری الکترونیک پرداخته شده است.

به عنوان نمونه، میتوان به تعریف ارائه شده در راهنمای فعالیتهای تجاری سیستم ذخایر فدرال اشاره کرد که ریسکهای عملیاتی و سیستماتیک را به صورت زیر تعریف کرده است:

ریسک ناشی از وقوع خطا یا کلاهبرداری یا ناشی از سیستم هایی که مسؤولیت ثبت و نظارت بر داد و ستدها و یا موقعیتهای را بر عهده دارند و در ایفای این نقش ناکارآمدند. این تعریف، شبیه تعریفی است که کمیته بال در سال ۴۶۶۱ در نشریه رهنمودهای مدیریت ریسک ارائه داد بال در بیان تعریف ریسک عملیاتی میگوید:

«ریسک زیان غیرمنتظره ناشی از ناکارآمدی سیستمهای اطلاعاتی و یا کنترلهای داخلی است.»

لایکوک استاد حسابداری دانشکده علوم اقتصادی و سیاسی لندن در سال ۴۶۶۲ تعریفی منطقی تر از ریسک عملیاتی ارائه داده است و معتقد است ریسک عملیاتی احتمال بالقوه برای نوسانات نامطلوب در صورت سود و زیان و یا جریان نقدی شرکت به دلیل آثاری است که میتوان آنها را به مشتریان، کنترلهای ضعیف و کم دقت تعریف شده در سیستم، کاستیهای سیستم و حوادث غیرقابل مدیریت نسبت داد.

هافمن، مدیر ریسک سابق اتحادیه بانکداران اذعان میکند که ریسک عملیاتی به منزله ریسکهای مربوط به تمام مراحل فرایند کسب و کار، از آغاز تا اجرا و تحویل محصول به مشتری است و قلمروی آن سراسر گستره سازمان، از ادارات ستادی گرفته تا ادارات میانی و نیز ادارات صف را در برمیگیرد. گروه مطالعات و مدیریت ریسک بانک فونتول (۲۰۱۵) اشاره دارد که با افزایش روزافزون، سازمانها عمدتاً در بخش مالی این نیاز احساس می شود که سازمانها بایستی تحت نظارت مقامات و قانون گذاران برای مدیریت ریسکهای عملیاتی خود قرار گیرند. وی بیان میکند که در اوایل سال ۲۰۰۰ اکثر بانکهای بین المللی منابع مالی بیشتری را برای حساب آوردن ریسک عملیاتی نسبت به ریسک بازار اختصاص دادند. آنها دریافتند که سازمانهای مالی نظیر بانکها انتظار زیان بیشتری از ریسک عملیاتی نسبت به سایر ریسک ها دارند آنها ذکر میکنند که ریسک عملیاتی از سایر ریسکهای موجود در سیستم بانکی نظیر ریسک بازار و اعتباری متفاوت است زیرا ریسک عملیاتی عموماً در محاسبه بازدهی مورد انتظار سازمانها به حساب نمی آید. در واقع ریسک عملیاتی در فعالیتهای هر سازمانی وجود دارد و سوء مدیریت این ریسک عواقب جبران ناپذیری را به همراه خواهد داشت. مارتینز سانچز و همکاران (۲۰۱۶) به برآورد پارامترهای توزیع دم زیان جمعیتی در روش تئوری مقدار فرین با استفاده از استنتاج بیزی و

در نظر گرفتن سه منبع داده ای برای داده های زیان داخلی خارجی و نظرات کارشناسان پرداخت. همچنین آنها به بیان تئوری اعتبار بیزی و کاربرد آن در روش استنتاجی بیزی پرداختند. نیز استنتاج بیزی در مدل های تصمیم گیری گسته پویا را تبیین نمود و سریک و اسپوریت (۲۰۱۸) بهبود مدیریت ریسک عملیاتی را با استفاده از تکنولوژی های تکنولوژی های مدیریت عملکرد تجاری پیشنهاد دادند. آنها نشان دادند که چگونه جریان کار انباره داده تحلیل های پیشرفته داشبوردها و گزارش های ریسک عملیاتی می تواند در بهبود مدیریت مستمر این ریسک تأثیر گذار باشد. روش های پیشنهادی آنها نه تنها در بانک ها بلکه تقریباً برای همه سازمان های مالی مفید واقع میگردد. آنها مدیریت ریسک عملیاتی را به عنوان یک فرایند در نظر گرفتند که تکنولوژی های مدیریت عملکرد تجاری به عنوان جعبه ابزاری برای این فرایند به کار گرفته شده و کیفیت فرایند را ارتقا می بخشد. اقتصاد نوین (۱۳۸۷:۲۳)

مرور نتایج حاصل از پژوهش های تجربی مدیریت ریسک عملیاتی در پژوهش های حسابداری

مقاله آقای سید امید مسلمی تحت عنوان «بررسی استراتژی های مدیریت ریسک و تأثیر آن بر ارتقاء اثر بخشی سازمانها» با دیدگاهی روشن و مشخص نسبت به انواع مختلف ریسک در سطوح سازمانی و استراتژی های مدیریت آن بحث کرده است. صرف نظر از نوع ریسک، عناصر اصلی تمامی آن ها یکسان است که شامل: محتوا، فعالیت، شرایط و پیامدها است. البته شاید این عناوین بسته به نوع ریسک، تغییراتی در ظاهر داشته باشند، ولی مفاهیم بنیادی آنها یکسان است. سعید واصلی، رضا نوری و مهناز آقائی مقاله ای تحت عنوان «مدیریت ریسک عملیاتی و ساختار مالکیت بانکها» انجام داده اند که نتیجه آن این بوده که با توجه به پیچیده شدن عملیات بانکی، پیشرفتهای تکنولوژیکی، ادغامها و جداسازی های در مقیاس های بزرگ، مقوله مدیریت ریسک عملیاتی در بین بانک ها روز به روز اهمیت بیشتری پیدا کرده است بطوریکه امروزه بانک ها با توجه به میزان اطلاعات موجود از روش های مختلفی چون روش پایه ای، روش استاندارد شده و روش اندازه گیری پیشرفته استفاده می کند با توجه به اینکه پایه و اساس مدیریت ریسک عملیاتی اطلاعات زیان است، تجربه بانک های مطرح گویای آنست که این بانک ها ضمن فراهم سازی بسترهای اطلاعاتی لازم، گام های بلندی در راستای مدیریت ریسک عملیاتی و کنترل آن برداشته اند گام های اجرایی برای پیاده سازی نظام مدیریت ریسک در بانک های کشور شامل تدوین چارچوب و رکوردهای اطلاعات لازم برای بانک اطلاعاتی، ایجاد بانک اطلاعاتی وقایع ریسک عملیاتی، انتخاب الگوی مناسب برای اندازه گیری ریسک عملیاتی و ذخیره گیری مناسب آن، ایجاد واحد ریسک عملیاتی در ساختار سازمانی بانک و فراگیر نمودن آن و فرهنگ سازی و آموزش مدیریت ریسک در کل بانک هستند. مقاله آقایان میر فیض شمس و محمد سجاد سیاهکارزاده «شناسایی، تبیین و اولویت بندی موانع اجرای مدیریت ریسک های عملیاتی در بانک های ایرانی» آنچه از مهمترین موانع به دست آمده از نتایج این تحقیق میتوان برداشت نمود این است که در میان مجموع عوامل مؤثر در عدم اجرای صحیح و موفق مدیریت ریسک های عملیاتی در بانک های کشورمان، عواملی که بیشترین تأثیر و اهمیت را از نظر خبرگان داشته اند، یکی عوامل فنی و تکنولوژیکی بوده است که تا حد زیادی امکان سنجش و اندازه گیری ریسک های عملیاتی را سلب می کند و تا اندازه گیری نباشد، مدیریت ریسک های

عملیاتی ممکن نیست و دیگری عوامل مدیریتی و راهبری است. در واقع تا مدیریت اهتمام لازم را در راستای مدیریت این نوع ریسکها که قلمرو وسیعی دارند، نداشته باشد و در این راستا با تدوین و ابلاغ نقشه راه مناسب و حمایت کافی امکان مدیریت و پوشش این نوع ریسکها را فراهم نیاورد، امکان مدیریت ریسکهای عملیاتی میسر نخواهد بود. رضا حبیبی طی مقاله «تشریح گام به گام مدیریت ریسک عملیاتی بانکی» مفاهیم ریسک عملیاتی و محاسبات مربوط به کفایت سرمایه بر حسب ماتریس پیشنهادی کمیته بال را به زبان ساده بازگو کرده است. نتیجه مقاله مجید رضا داوری و معصومه پهلوانی قمی «مدیریت ریسک عملیاتی در بانکهای تجاری» همانند نتیجه مقاله سعید واصلی، رضا نوری و مهناز آقائی بوده است. نتایج مقاله دکتر سعید صفری و رضا سلیمانی بیانگر این بوده است که مدیریت ریسک عملیاتی در حوزه فعالیت های بانکداری الکترونیک بانک مورد مطالعه از وضعیت مناسبی برخوردار نبوده و در پایان راهکارهایی به منظور ارتقاء سطح مدیریت ریسک عملیاتی ارائه شده است. از مقاله آقایان علیرضا عباسی گودرزی و شکوه خسروی نیا تحت عنوان «ارزیابی مدیریت ریسک عملیاتی بانک ها با استفاده از تکنیک تصمیم گیری سلسله مراتبی» میتوان نتیجه گرفت که ریسک عملیاتی سزاوار جایگاه مهمی در سیستم مدیریت ریسک بانکها یا هر موسسه مالی است. اگرچه این امر به طور مستقیم بر شاخصهای مالی بانکها تأثیر نمیگذارد، اما به طور غیر مستقیم منجر به ضررهای هنگفت میشود. ماهیت ریسک عملیاتی متأثر از عوامل خارجی و داخلی متعددی است که پیامدهای مالی زیادی در دراز مدت دارد. ما همچنین مشاهده کرده ایم که به دلیل مقررات و استانداردهای بین المللی که بر دولتها اعمال میشود، هم توسط ناظران و هم به دلیل خواسته های سرمایه گذاران در بخش مالی، کنترل شدیدی وجود دارد. نتیجه مقاله خانم صغری درویشی، فروغ حیرانی و فاطمه زارعشاهی تحت عنوان «مدیریت ریسک عملیاتی فن آوری اطلاعات در عرصه سازمان» که لازم است توجه شود هر سازمانی بسته به نوع فعالیت و میزان حساسیت دارائیهای خود، با سطوح متفاوتی از ریسک عملیاتی مواجه است که بایستی فرایند مدیریت ریسک برای آن پیاده سازی شود.

منابع

- تقی لو، حمید، مدیریت ریسک عملیاتی نوین، تازه های جهان بیمه: فروردین و اردیبهشت - ۱۳۸۸.
- مسلمی امری، سید امید، بررسی استراتژی مدیریت ریسک و تاثیر بر آن بر ارتقا اثر بخشی سازمان ها، رویکردهای پژوهشی نوین در مدیریت و حسابداری پاییز ۱۴۰۰ - شماره ۷۹ جلد ششم.
- صفری، دکتر سعید؛ سلیمانی، رضا، تحلیل مدیریت ریسک عملیاتی نظام بانکداری الکترونیک با استفاده از رویکرد خود ارزیابی، راهبردهای بازرگانی:: تابستان - ۱۳۹۰ شماره (ISC 1)
- استادی، بختیار؛ خزایی، سجاد؛ حسین زاده کاشان، علی، ارزیابی ریسک عملیاتی با استفاده از روش استنتاج بیزی و با در نظر گرفتن ترکیب منابع داده ای و فرض وابستگی بین نظرات کارشناسان و داده های زیان داخلی، نشریه راهبرد مدیریت مالی.

- مصطفائی دولت آباد، خدیجه؛ آذر، عادل؛ مقبل باعرض، عباس، شناسایی تحلیل و ریسک های عملیاتی با استفاده از نگاهت شناختی فازی، نشریه مدیریت دارایی و تامین مالی.
- علیرضا عباسی گودرزی، شکوه خسروی نیا*، عادل پورقادر چوبر، ارزیابی مدیریت ریسک عملیاتی بانک ها با استفاده از تکنیک تصمیم گیری سلسله مراتبی
- صغری درویشی، فروغ حیرانی، فاطمه زارعشاهی، مدیریت ریسک عملیاتی فن آوری اطلاعات در عرصه سازمان
- میرفیض فلاح شمس، محمد سجاد سیاهکارزاده، شناسایی، تبیین و اولویتبندی موانع اجرای مدیریت ریسکهای عملیاتی در بانکهای ایرانی
- آهنگری، مهناز؛ امینی، سیدعباس، بررسی تاثیر ریسک عملیاتی بر سود اوری، مالکیت و کوتاه بینی مدیریتی با شرکت های بااندازه بزرگ و کوچک، مطالعات نوین کاربردی در مدیریت، اقتصاد و حسابداری: پاییز ۱۳۹۸ - شماره ۷
- سعید اصلی، رضا نوری، مهناز آقایی، بررسی مدیریت ریسکی عملیاتی و ساختار مالکیت بانک ها
- عرفانیان، امیر، ریسکهای عملیاتی در بانکها، پژوهش ها و سیاست های اقتصادی: بهار و تابستان ۱۳۸۶.
- امیرحسین دماوندی نیا، بررسی تاثیر ریسک عملیاتی در مدیریت تحول سازمان
- حبیبی، رضا، تشریحی گام به گام مدیریت ریسک عملیاتی بانکی، مجله اقتصادی: خرداد و تیر، ۱۴۰۰ سال بیست و یکم
- شماره ۳ و ۴
- آرمان کریمی، بررسی مدیریت ریسک عملیاتی در بانک
- مجیدرضا داوری و معصومه پهلوانی قمی، مدیریت ریسک عملیاتی در بانکهای تجاری

A review on theoretical literature of operational risk management in accounting research

Ebrahim Pourjafari¹

Eshrat Nezampour²

Abstract

As the world of business and industry is confronting many developments and transformations such as globalization, outsourcing, creating strategic coalitions, and regarding the complexity of banking operations, technological developments, mergers and separations on a large scale, the concept of management risk has become increasingly important in the activities of both commercial and non-profit organizations, especially banks. By studying theoretical literature of operational risk and management strategies, regardless of the type of risk, they do not differ in their main elements. These elements include content, activity, conditions and consequences. True that these titles may be different in appearance depending on the type of risk, their basic concepts are the same. Considering the fact that loss data is the basis of management and operational risk, the experiences of prominent banks indicate that these banks, while providing the necessary data platforms, have taken significant steps toward operational risk and controlling it.

Keywords

risk, operational risk, operational risk management

-
1. Ph.D. student, Accounting department, Islamic Azad University of Bandar Abbas. (Ebrahimpourjafari@yahoo.com)
 2. The faculty member at the Islamic Azad University of Jask. (Nezamporeshrat@gmail.com)